

egész várost be kellett járnia. Az eltévedt vagy az utcára hajtott állatok biztos menhelyét találták nála; nem nyugodott, míg azok számára új és jószívű gazdát nem talált.

Bűszkeségét találta az egyeslet érdekeinek előmozdításában, allig volt választmányi ülés 10 év óta, melyen ő, nemesszívű férjével együtt, részt nem vett volna.

Egyesületünk választmánya testületileg vett részt a gyászszertartáson, koszorut küldött ravatalához, melynek szalagjain: Az orsz. Állatvédő Egyesület — Buzgó alelnöknőjének — volt olvasható. Visszamaradt férjének az egyeslet elnöksége részvétiratot küldött. A temetőben egyesületünk igazgató-titkára néhány szóval kiemelte az elhunytak érdemeit és e szavakkal fejezte be bucsúztatóját:

**Áldás és béke lengjen az állatvédelem hű és tántoríthatlan
nemes lélek drága porai felett!**

Az állatvédelem befolyása a társadalmi életre.

Csernyei Gyulától.

Sokan bizonyára nevetségesnek fogják találni, ha állatvédelemről szólunk oly időben, midőn Europa művelt népei óriási mérvben tesznek intézkedéseket nagyobb fegyverkezésre, hosszú időig tartható háborúra; — fonakosnak fogják tekinteni, ha könyörületet kérünk állítólag az emberek kizárólagos hasznára teremtett lényekért, holott maga Istennek hasonmása önön faja iránt, minden irgalomból kivetkőzni készül.

Mintha eszménk gúnyos ellentéte volna az emberi ész egyes gondolatmenetének, metsző szarkazmusz a dolgoknak világrendjével szemben!

De hátha épen azért kell szót emelni az alsófoku teremtmények érdekében, mert a felsőbb lényekre visszahatása van a védelem ügyének?

»A létért való küzdelem szentesíti a gyilkosságot« állítja a természettudomány. Ezt vallja az állambölcsesség is, — mennyiben egyenes, feltett vagy képzelt megtámadtatásnál önmentést involvál, s így egyetlen tollvonással meg van semmisítve minden ami emberi, amit »civilisáció« nevezet alatt, a más élő lények fájdalmaiban való részvét alkotott, valamint az, mit a saját szenvedései által megtisztult emberi nemnek jobbjai, évezredek küzdelmei kézben helyesnek találtak.

Ha ezen elvet mint természettörvényt feltétlenül elfogadjuk, nem választhatjuk el a többi szerves lényektől az embert, sem faja, sem amazok ellenében, s akkor az erény fogalma illuzóriussá válik, az erkölcsös szokások kivesznek az emberi társaságból.

Mert a vele született erkölcsi hajlamok által különbözik az állatoktól az ember, és midőn ez mint magasabban kifejlődött lény a természetnek ura, akkor ezen helyét úgy tölti be méltóan csak, ha rendelkezése minden létező iránt okszerű, érzelme nemes, cselekvése igazságos, ítélete bölcs; — valamint pedig a kiművelt emberi érzellemmel összeférhetlen a kegyetlenség: ez mint felvett szokás hovatovább képes őt kivetköztetni jellegéből, elannyira, hogy lelkileg állati minőségre süllyed.

Mig az emberek nem földművelés és ipar után éltek, hanem főfoglalkozásuk halászat, vadászat vala és eszközeiket azoknak nyers anyagából készítették, vadak voltak szokásaik és erkölcsaik, amint azt sok műveletlen népnél még manap is látjuk.

Az emberiséget onnan fenyegeti az elvadulás veszélye, ahol az állatkinzás és kegyetlenkedés mint általános szokások közömbösen türetnek. Eltekintve a vadászat anyagi hasznától, akár ragadozó tulajdonságaik, akár tulszaporodásuk által válnak ártalmunkra némely állatok a létért való harcban, lehet azokat a rendelkezésünkre álló mesterséges eszközök segítségével kegyetlenkedés nélkül is megsemmisíteni. *Ne legyen azért mulatság az agyonhajszolás, ne okozzon örömet az ölés!*

Ezt a jelszót bátran kimondjuk a par force vadászatra. Ha testedzés czéljából üzik azt némelyek, ám kergessék saját lábaikon a vadat. Akkor van értelme.

Talán még kevesen gondoltak arra, hogy az a mód, melylyel Oroszországban a farkasokat és medvéket közönségesen vadászni szokás, nagyban növeli azt a harczias kalandvágyat, mely szüntelen rettegésben tartja földrészünket.

A hajdani törvénykezés kinvallató eljárása, a spanyol inquitzió borzalmas kegyetlenségei, az eretnekek és boszorkányok elevenen elégetése, szoros összefüggésben vannak a római czirkuszjátékok és bikaviadali kedvtelésekkel. És ez a vonatkozás áll a versenyfuttatásokra nézve is, bár eltérőleg, de mindazon át erkölcsi tekintetben. Az állattenyésztési pályázat elfajul kapzsiság forrásává, melynek gonosz eszközök*) folytán, nem egy telivér paripa és telivér lovar (jockey) esnek áldozatul. Párizsban és Bécsben már megakadályozzák a totalisateur visszaéléseit, de a humanizmus követeli, hogy nem pusztán a zseb, hanem az emberi és állati élet is meg legyen védve.

Beigazolt dolog, hogy az állatokkal bajlódó alsóbb osztályú népnél és cselédeknél a büntények nagyobb része kényszerűség és bosszu, mint önmaga szerezte igazságszolgáltatás rovására esik; milyenek tehát ezen embereknek az erkölcsai; kiderítik a fenytő hatóságok irattárai. De lehet-e másként? . . .

Azon lélektani mozzanatok, melyek éppen úgy a viszonylagos-

*) A többféle eseten kívül legyen itt csupán az említve, hogy futtatás előtt a lovakat pezsgővel itatják, s a jockeykat akik véresre megsarkantyúzzák, megvesztegetik.

ság mint a kölcsönösség folytán az emberekkel és állatokkal való bánás hasonlóságát előidézik: okai, hogy néha részegségi mámorban vagy garázdálkodási lázban, a megrögzött kegyetlenkedési hajlammal fogva a véres verekedések következményei, a perköltségek és rabtartás egész családokat tesznek tönkre. Az e forrásra szintén visszavezethető rablások és gyilkosságokról, melyek oly sok szerencsétlenségeknek okozói, nem is szólunk, azokból a napilapok ujdonsági rovatai ki nem fogynak.

Ami jellemzi némelyeknek az életét kicsinyben, azt feltünteti egyes nemzeteknek a története nagyban. A nemtelen indulatok és szenvedélyek, a megférhetlenség és hatalmaskodás gőgje, a fészkelődési viszketeg összekapásra ingerli az elvakított népet, mely alkalommal pusztán az izgatók szerepét viszik világtalan vezetőik, anélkül, hogy magok lényeges kárt szenvednének abban.

Igen, a háboruskodás, ezen réme a civilizációnak, — szintén ama lélektani mozzanatoknak észszerű következménye. Fentemlített abbeli megjegyzésünkre vonatkozólag, sajtóságos, hogy a csaták képei, melyeket eddig apothestikus színben szerettek feltüntetni a művészek, épen orosz festő (Verescsagin) által állíttatnak ki a magok borzalmas voltában. — Am amit a kép sem eléggé kifejezhet, azt még szomorubb alakban adja elő a valóság. A háboruk, melyek a nemzetek emberanyagát és megtakarított vagyonát felemésztik, ezzel végelgyengülésüket idézik elő. A bénák, csonkák, nyomorékok, támasz nélkül maradt aggastyánok, özvegyek és árvák tömeges insége, irtózatossá változatokban tarkítja a társadalmi életet, az épkézláb maradt, de szegénységre jutott polgárok aztán újra foghatnak munkához, hogy a hadiköltségek, sarcok és deficitzölcsönök törlesztésével — vagy a nyert győzelmek dicsősége fejében, e veszteségek pótlásával, a Danaidák hordóját ismét töltögetni kezdjék.

Az állatvédő egyesületeknek jutott a feladat, megtisztítani a sötét korból származó durva szokások által meghamisított izlést, józanabb gondolkodás és helyesebb belátásra terelni a tömegeket, hivatása felderíteni évezredek tévedéseket, eloszlatni balfogalmakat, melyeket még a babona hatalmában tart és nemesebb érzés felköltése útján szelidebb erkölcsöket oltani a társadalmi életbe.

Ha hozzászokunk könyörülni az állatokon: irgalommal fogunk viseltetni az emberek iránt is. Ha megtanuljuk kimélni az állatokat: megkíméljük majd az emberi életet is.

A szöszék és az iskola erkölcsi utbaigazításainak, úgy lehet az életben foganatjuk csak, ha cselekvés és gyakorlat által nyernék szilárd alapot a társadalmi összműködésre.

A szó bármely fenkölt sugallatból ered is, elhangzik, de a tett utánzásra serkent és buzdító példaként megmarad örök időkre.

Az állatvédelemmel veszi kezdetét a napjainkban oly szükségessé vált erkölcsnemesítése a társadalmi életnek.